

EDITURA PARALELA 45

ficțiune fără frontiere

Colecție inițiată de Gheorghe Crăciun

Redactare: Cristian Fulaș
Tehnoredactare: Adriana Vlădescu
Pregătire de tipar: Marius Badea
Design copertă: Ionuț Broșțianu

EPP

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BALDWIN, JAMES

Altă țară / James Baldwin ; trad. din lb. engleză de Ștefan Iancu. - Pitești :

Paralela 45, 2017

ISBN 978-973-47-2551-9

I. Iancu, Ștefan (trad.)

821.111

Copyright © Editura Paralela 45, 2017, pentru prezenta ediție
Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate, iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.
www.edituraparelela45.ro

JAMES BALDWIN

Altă țară

Traducere din limba engleză de Ștefan Iancu

Editura Paralela 45

Ei surprind, înainte de toate, prin faptul că nu se prezintă în niciunul dintre termenii consacrați prin întrebuințare umană; împreună, formează probabil un monument fără precedent al acestei stări nearticulate; ce gândesc, ce simt, ce vor și ce-și închipuie ei înșiși că spun este un mister abisal.

— HENRY JAMES (Lady Barbarina, Prefață)

PARTEA ÎNTÂI

EASY RIDER

*I-am zis, atârnatorii
Ia să stea deoparte,
Așa că a întins-o,
Dar nu merge departe.
— W.C. HANDY*

1

Stătea în Times Square, cu fața spre Seventh Avenue. Era trecut de miezul nopții și rămăsese în cinematograful, pe rândul de sus de la balcon, de la ora două după-amiază. De două ori îl deșteptaseră zgomotele violente ale filmului italian, o dată îl sculase plasatorul și de alte două ori fusese trezit de degete care i se cățarau ca niște omizi între coapse. Era atât de istovit, căzuse atât de jos, că abia mai avea putere să se enerveze; nimic din el nu-i mai aparținea – *you took the best, so why not take the rest?*¹ – dar mârâise în somn, își dezvelise dinții albi pe fața neagră și încrucisase picioarele. Apoi balconul se goli, filmul italian se apropie de un punct culminant; se împletici în jos pe scările nesfârșite până în stradă. Îi era foame, își simțea gura împuțită. Își dădu seama prea târziu, în timp ce trecea printre uși, că voia să urineze. Și era falit. Și nu avea unde să se ducă.

Un polițist trecu pe lângă el și-i aruncă o privire. Rufus se întoarse, își ridică gulerul de la geaca de piele, în timp ce vântul îl pipăi încântat prin pantalonii de vară, și porni spre nord pe Seventh Avenue. Se gândise să meargă în centru și să-l trezească pe Vivaldo – singurul prieten pe care îl mai avea în oraș, poate pe lume – dar acum se hotărî să meargă mai departe, până la un anumit bar și club de jazz și să arunce o privire înapoi. Poate că cineva l-ar vedea și l-ar recunoaște, poate că unul dintre băieții i-ar da ceva cașcaval pentru o masă sau măcar un bilet de metrou. În același timp, spera că nu-l va recunoaște nimeni.

Bulevardul era și el tăcut și cele mai multe dintre luminile strălucitoare erau stinse. Din când în când trecea câte o femeie, din loc în loc un bărbat; rareori, câte un

¹ *Mi-ai luat ce aveam mai bun/ Așa că poți să ieși și ce mi-a mai rămas.* (eng.) (n.tr.)

cuplu. La colțuri, sub felinare, lângă magazine, grupulețe de oameni albi și strălucitori stăteau la taclale, își arătau dinții unii altora, se atingeau, fluierau după taxiuri, erau duși în goană în ele, dispăreau prin ușile magazinelor sau în întunecimea străzilor lăturalnice. Tarabe de ziare țintuiau colțurile pavajului ca mici cuburi negre pe o tablă de șah, iar polițiști și taximetriști și alții, mai greu de identificat, păseau apăsător înainte și schimbau cu vânzătorul cocoloșit înăuntru genul de cuvinte pe care le cunoșteau și unii și alții. Un panou publicitar făcea reclamă gumei de mestecat care te ajută să te relaxezi și să zâmbești în continuare. Numele uriaș de neon al unui hotel se lua la întrecere cu cerul fără stele. La fel și numele starurilor de cinema și ale oamenilor care apăreau sau urma să apară pe Broadway, alături de numele kilometrice ale vehiculelor care aveau să-i poarte către nemurire. Marile clădiri, neluminate, teșite ca un falus sau ascuțite ca o sulită, păzeau orașul care nu doarme niciodată.

Pe sub ele trecea Rufus, unul dintre cei căzuți – căci greutatea acestui oraș era criminală – unul dintre cei striviți în ziua, care era fiecare zi, în care turnurile căzuseră. Complet singur, ceea ce-l omora, făcea parte dintr-o nouă și numeroasă categorie. Băieți și fete care beau cafea la bufetele magazinelor și care erau despărțiți de condiția lui de bariere la fel de efemere ca țigările lor arzânde. Cu greu puteau accepta asta, așa cum nu suportau nici să-l vadă pe Rufus, dar ei știau de ce umbla pe străzi în seara asta, de ce mergea toată noapte cu metroul, de ce îi ghiorțăia stomacul, de ce avea lațe în păr, subțiorile acre, pantalonii și pantofii prea subțiri și de ce nu îndrăznea să se oprească și să se ușureze.

Acum se opri în fața intrării încețoșate a localului de jazz, trăgând cu ochiul înăuntru, mai mult simțindu-i decât văzându-i pe negrii frenetici de pe scenă și mulțimea nepăsătoare și amestecată din bar. Nimeni nu făcea nimic, muzica era zgomotoasă și goală și era zvârlită înspre mulțime ca un blestem în care nu mai credeau nici măcar cei care urau cel mai adânc. Știau că nimeni nu auzea, că cei fără sânge în vine nu pot fi făcuți să sângereze. Așa că le ofereau ceea ce toată lumea ascultase deja, îi asigurau pe

toți că nimic îngrozitor nu avea să se întâmple, oamenilor de la mese le plăcea să strige peste acest nemaipomenit amestec, iar cei de la bar, sub protecția zgomotului fără de care n-ar fi putut trăi, continuau să încerce să obțină ceea ce căutau. Voia să intre și să se ducă la toaletă, dar îi era rușine de cum arăta. Se ascunsese, de fapt, de aproape o lună. Și se văzu acum, cu ochii minții, poticnindu-se prin mulțime către toaletă și târându-se afară în timp ce toată lumea îl urmărea cu priviri pline de milă sau de dispreț. Ori cineva sigur ar fi șoptit „Asta nu e Rufus Scott?”. Cineva s-ar fi uitat la el cu groază, apoi s-ar fi întors la treaba lui cu un prelung „Fratee!” . Nu putea s-o facă – și țopăia de pe un picior pe celălalt și ochii i se umpleau de lacrimi.

Un cuplu de albi ieși pe uși, râzând, abia uitându-se spre el în trecere. Căldura, mirosul de whisky, bere și fum al oamenilor care ieșiră dinăuntru și-l loviră în timp ce ușile se deschideau aproape că-l făcură să plângă de-a binelea și îi făcură stomacul să ghiorțăie din nou.

Îl făcură să-și amintească de zilele și nopțile când fusese înăuntru, pe podium sau în mulțime, șmecher, îndrăgit, cum și-o trăgea cu orice gagică avea chef, cum și-o trăgea la petreceri și se spărgea și se îmbăta și se prostea cu instrumentiștii care erau prietenii lui, care îl respectau. Cum se ducea apoi acasă, în dormitorul lui, încuria ușa și își dădea jos pantofii, poate își turna ceva de băut, poate asculta niște discuri, se întindea pe pat, poate suna vreo tipă. Apoi își schimba lenjeria și șosetele și cămașa, se bărbiera, făcea un duș și se ducea în Harlem la frizerie, îi vizita apoi pe maică-sa și pe taică-su și o tachina pe soră-sa, Ida, și mânca costițe sau cotlete de porc sau pui sau legume sau turtă sau yami sau biscuiți. Pentru un moment crezu că o să leșine de foame, se apropie de un zid al clădirii și se sprijini de el. Fruntea îi era plină de sudoare rece. Se gândi: chestia asta trebuie să înceteze, Rufus. Rahatul asta trebuie să înceteze. Apoi, din epuizare și din imprudență, văzând că nu e nimeni pe stradă și sperând că nu o sa apară nimeni la intrare, dădu drumul jetului de urină să stropească pavajul de piatră rece, sprijinindu-se cu o mână de zid și urmărind cum se ridică aburul firav.

Își aminti de Leona. Îl umplu dintr-o dată o senzație bolnăvicioasă, rece, familiară și știu că își amintește de Leona. Și începu să meargă, acum foarte încet, cu mâinile în buzunare și cu capul plecat, depărtându-se de muzică. Nu mai simțea frigul.

Căci amintirea Leonei era în același timp – cumva – amintirea ochilor mamei lui, a furiei tatălui lui, a frumuseții surorii lui. Era amintirea străzilor din Harlem, a băieților de pe prispă, a fetelor de pe scări sau de pe acoperișuri, a polițistului alb care îl învățase cum să urască, a jocurilor cu mingea din stradă, a femeilor aplecate pe ferestre și a numerelor de lotto pe care le jucau în fiecare zi sperând să dea lovitura pe care taică-su nu o dădea niciodată. Era amintirea automatului cu discuri, a hârjonelii, a dansului, a erecțiilor, a luptelor între găști și a futaiurilor în grup, a primului lui set de tobe – pe care i-l cumpăraseră taică-su – a primului fum de marijuana, a primei dați când a tras pe nas. Da: și a băieților prea duși, înjunghiați pe prispe, a băiatului mort de supradoză pe acoperiș, în zăpadă. Era amintirea ritmului: *O cioară, zicea taică-su, trăiește toată viața, trăiește și moare după un ritm. Rabat, și-o trage pe ritmul ala și copilașul pe care îl vâra acolo, ei bine, țopăie pe ritm și iese nouă luni mai târziu ca o tamburină dată dracului.* Ritmul: mâini, picioare, tamburine, tobe, pian, răsese, înjurături, bricege; bărbatul înțepenind cu un hohot de râs și un mârâit și un tors, femeia umezindu-se și lăsându-se moale cu o șoptă, un oftat și un țipăt. Ritmul – vara în Harlem aproape că putea fi văzut, tremurând deasupra pavajului și pe acoperiș.

Și fugise, așa crezuse, de ritmul Harlemului, care era ritmul propriei lui inimi. Într-o tabără militară în sud și apoi pe marea agitată.

Pe când era încă în armată, adusese dintr-una din călătorii un șal indian pentru Ida. Îl luase de undeva din Anglia. În ziua în care i-l dăduse și ea îl probase, simțise ceva în el, ceva ce nu mai fusese atins până atunci. Nu mai văzuse frumusețea negrilor până atunci. Dar, uitându-se la Ida cum stătea în fața ferestrei bucătăriei din Harlem, pricepând că nu mai era doar sora lui mai mică, ci o fată care avea să fie femeie curând, o văzuse alături de culorile șalului, de

ale soarelui, cu o splendoare mai străveche decât piatra cenușie a insulei pe care se născuseră. Se gândise că poate această splendoare va apărea din nou în lume într-o zi, în lumea lor. Pe vremuri, Ida nu fusese doar urmașa unor sclavi. Privindu-i fața întunecată în soare, îndulcită și umbrită de splendida eșarfă, se vedea că odată fusese o regină. Apoi se uitase pe fereastră la gura de aerisire și se gândise la curvele de pe Seventh Avenue. Se gândise la polițiștii albi și la banii pe care îi făceau pe seama trupurilor negre, banii pe care îi făcea toată lumea.

Se uitase înapoi la sora lui, care îi zâmbea. Pe un deget lung răsucea inelul în formă de șarpe cu ochi de rubin pe care i-l adusese dintr-o altă călătorie.

— Ține-o tot așa, zisese ea, și o să fiu cea mai bine îmbrăcată fată din cartier.

Era bucuros că Ida nu-l putea vedea acum. Ar fi spus „Doamne, Rufus, n-ai dreptul să umbli în felul ăsta. Nu știi că ne bazăm pe tine?”.

În urmă cu șapte luni, într-o altă viață parcă, avusese un concert într-unul din noile localuri din Harlem, deținut și condus de un negru. Era ultima lor noapte. Fusese o noapte bună, se simțeau bine cu toții. După concert, mai mulți se duceau la casa unui faimos cântăreț negru care tocmai reușise să facă primul lui film. Pentru că localul era nou, era arhiplin. După aia, din câte auzise, nu a mai mers atât de bine. Tot felul de lume era acolo în seara aia, albi și negri, bogați și săraci, oameni care veneau pentru muzică și oameni care își duceau viața prin localuri din alte motive. Erau pe acolo și două cucoane bogate, mai multe aproape bogate și o grămadă de dumnezeu-știe-ce care scânteiau la încheieturi, la urechi și în păr. Cei de culoare se distrau pentru că simțeau că, din cine știe ce motiv, mulțimea era solidară cu ei, iar albi se distrau pentru că nimeni nu-i făcea să se simtă prost pentru că erau albi. Localul, cum ar fi zis Fats Waller, era în aer.

Prin jur era niște iarbă și el era puțin luat. Se simțea nemaipomenit. Și, în timpul ultimului set, se simți de două

CUPRINS

PARTEA ÎNTÂI

Easy Rider / 5

PARTEA A DOUA

Cât de curând / 171

PARTEA A TREIA

Către Betleem / 361

EDITURA PARALELA 45